

Այսինքն, որուն սէրը օր քան զօր
կը կրկնապատկուէր վրաս, և որ ինձ
համար թափած ճգանց և խնամոց
արդիւնքը տեսնալով կը հրճուէր
անպտտմելի ուրախութեամբ, ազա-
տեց զիս, և Սամսո կղզւոյն բռնաւոր
Փոլիկրատին զրկեց, որ իւր անհաւա-
ւատալի յաջողութեան մէջ, կը վախ-
նար դարձեալ, թէ բաղդը՝ որ զինքն
այնքան բարձրացուցած էր, չըլլայ թէ
անգթաբար կործանէ: Կեանքը կը սի-
րէր, որ իրեն համար լի էր վայելք-
ներով, և կը վախնար զայն կորսնցը-
նելէ, շարունակ կ'ուզէր առաջն ու-
նուլ չարեաց ամենամանր երեւոյթնե-
րուն, որք իրեն կ'երևէին, այսպէս անի-
կայ միշտ բժշկութեան մէջ երեւելի եղող
մարդիկներէ չըջապատեալ էր: Փոլիկ-
րատ՝ սաստիկ ուրախացաւ երբոր տե-
սաւ որ ես իմ կեանքս իրեն մօտ կ'ու-
զէի անցունել, և որպէս զի մտքէս չը-
գառնամ, մեծ հարստութիւններ
և պատիւներ ինձ շնորհեց: Երկար
ժամանակ Սամսոյ մէջ կեցայ, ուր չէի
կրնար յագեցնալ զարմանալէ, տես-
նելով որ բաղդը՝ անոր ամեն փափա-
քանաց համեմատ գործելով կործեն
թէ զուարճութիւն մը կը զգար:

Բաւական էր որ պատերազմի մը
ձեռք զարնէր, յաղթութիւնը անոր
մօտ կը հետեւէր, ամենագիտար բա-
ներ անգամ բաւական էր որ կամե-
նար, և ահա անոնք իրենք իրենց կը
կատարուէին. իւր անհուն հարստու-
թիւնը օր քան զօր կ'աւելնար. իւր
բոլոր թշնամիները իրեն ոտքին խո-
նարհած էին. իւր առողջութիւնը հե-
ռի նուագէլէ, իւրաքանչիւր օրուան
մէջ աւելի լաւագունի կը դառ-
նար. արդէն քառասուն տարի կար,
որ այս բռնաւորը՝ այսպիսի բաղդ մը
կը վայելէր, առանց երբէք անոր
մէկ հակառակութեանը հանդիպելու:

Ե

Քանզի կարծես թէ բաղդը չէր հա-
մարձակէր և ոչ մէկ բանի մէջ անոր
վնաս մը հասցունել, և ոչ անոր բոլոր
նպատակներուն մէջ իրեն դժգոհու-
թիւն մը պատճառել:

Այսպիսի անըւր յաջողութիւն մը
որ մարդկանց մէջ կը գտնուէր, ինձի
երկիւղ կը պտտառէր իրեն համար.
եւ զինքը անկեղծութեամբ կը սիրէի,
և չը կրցայ զիս արգիլել երկիւղս իրեն
չը յայտնելու համար, որ անոր սրտին
մեծ տպաւորութիւն ըրաւ. սրովհե-
տեւ թէպէտ փափկութիւնը և հեշ-
տակեանութիւնը զեղծած էր զանկայ
և իւր իշխանութիւնը հպարտացու-
ցած, սակայն մարդկութենէ ալ բո-
լորովին չէր երած, երբ մանաւանդ
իրեն կը յիշեցնէին Աստուածները եւ
մարդկոյնի իրաց յեղափոխութիւնը:

Փոլիկրատ թողուց որ ես յայտնեմ
իրեն ճշմարտութիւնը, և իմ իրեն
համար ունեցած երկիւղէս այնքան
շարժեցաւ, որ վերջապէս միտքը դրաւ
իրեն այս մեծ բախտաւորութեանց
ընթացքը խափանել կորստեամբ մը.
զոր ինքնին իրեն ձեռամբ կ'ուզէր ը-
նել:

(Շարունակելի):

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԶՈՐ ԵՒ ՈՍՏԱՆ ԳԱՒԱՌԱՅ

(Շարունակութիւն, տես թիւ 11—1869)

Այստե՛սնայ գրիցը գալով, այնչափ
նեղ և անձուկ է, որ երկու մարդ մի-
ատեղ վեր ելել անկարելի է, իսկ բո-
լոր ամրոցի գրից քարերն 30 ոտնա-
չափ բարձրութիւն ունի. իսկ երկայ-
նութիւնը 12 քայլաչափ է. Այս ամ-
րոցը Հայկայ թոռն Կադմոսէն շին-
ուած է. որ Հայերը Կադմոսի բերդ կը
կոչեն, իսկ տաճկերէն Պալաւ կ'ըսուի:

Աւանդութեամբ կ'ըսեն թէ այս ամբողջն օձից բաղնաթեննէն աւերակ եղած է . այլ իրեք չորսշաւի թէ ճիշդ օձերն աւերեր են , թէ չէ Հայաստանի թշնամի օձերը : Իսկ գիւղի անուան գարով աւանդութեամբ կ'ըսեն . Երբ Համիրամ Հայաստան արշաւեց , այս գիւղի բնակիչք երկաթագործ և ու կերիչ էին , ուստի իրեն շատ մը ջուր տուածներ այս տեղ կը շինեն եղեր , այս առթիւն է որ Աստուածաշէն կ'ըսուի : Այս գիւղն ունի կամարակապ Եկեղեցի մը բայց ըստ ամենայնի ան զարդ . ժամն 3 ին այս տեղէն ելլելով մեկնեցանք նոր գիւղ , որ 3 ժամ հեռի է Աստուածաշէնէն , այս գիւղս բարձր բլրակի մը վրայ դրուած է , իւր արեւմտեան կողմն ունի մեծ լեռ մը որոյ տարածութիւնը ձգուած է մինչ ց' աւրագա Գալիլեա ըսուած լեռը , ուր տեղ որ Հախիսիմեանց ըսուած Խաչն երեւեցաւ , և շատ մը ականակիտ քաղցրահամ աղբիւրներ կը բղխեն խոտուէտ մարգագետինով զարդարուած հովիտներու մէջէն . իւր արեւմտեան կողմէն ունի սահմանին մօտ վարագայ իշխանաց աղբիւր ըսուած տեղը , այս աղբիւրը աւանդութեամբ կ'ըսեն թէ հայոց իշխանաց զօսանաց տեղն է , քաղցրահամ և յորդահոս ըստ ամենայնի զուարճալի գոյնզգոյն անուշահոտ ծաղիկներով ու մարգագետինով զարդարուած , իսկ արեւելեան և արեւմտեան կողմն գիւղին միահաւասար երեք մղոն տարածութեամբ խռռչներով լի լեռ մըն է . բայց հողը բերրի : Իսկ լեռան ստորոտը որ է հարաւային կողմն գեղջ ընդարձակ դաշտավայր մ' է իւր հարաւային հիւսիսային և արեւմտեան տարածութե ծայրը ձգած է Կաղմոսի բերդը որ (Պուլտաղ) լեռի ստորոտն է . սա ունի փոքր առուակ մը որ այն դաշտը իր

ջրովը կ'սռոգէ : Այս գիւղը հայոցն է իւր բնակիչը մինչեւ երեսուն տան կը հասնի ունի կամարաշէն տաճար մը և փայտեայ դարպասով զարդարուած ըստ բաւականին եկեղեցական զարդերով զարդարուած . բայց մարդիկ աղքատ և միշտ պանդխտեալ ՚ի Պոլիս : Այս գիւղ և իւր գիրք աչքէ անցունելէ զինի ժամը վեցին մեկնեցանք հնդկաւտան ըսուած գիւղ , որուն հեռաւորութիւնը մէկ ժամ է այս գիւղ հայկաձորայ հարաւային կողմը կ'ընայ , իւր բնակիչ մինչև 15 տան կը հասնի այս գիւղի յարեւմտեան կողմը ահագին բարձրութեամբ ապառաժաւտանքերուն և անջրդի լեռ մը կայ որոյ տարածութիւնը մինչև ց' ըստաղ գաւառի սահմանը կը հասնի ժայռոտ և անելանելի : Այս լեռան մ'ջ շատ մը վայրի եղն , այժեամբ և միանգամայն շատ մը գաղանկներ կը բնակին , իսկ ՚ի հիւսիս կոյս գիւղին կէս ժամ տարածութեամբ գեղեցիկ ջրարբի դաշտ մը կայ և գիւղի ներքեւ եղած փոքր առուակի ջրով կ'սռոգուի . իսկ յարեւելեան կողմ սակաւ ինչ ՚ի հարաւակոյս գիւղի փոքր բլրակ մը կայ որոյ բարձրութիւնը տասն և ինն քայլաչափի կը հասնի այս բլրակի գլուխը յանուն Աստուածածնայ փոքրիկ բայց կամարակապ և գեղեցիկաշէն եկեղեցի մը կայ . եկեղեցւոյ դուռի երկու կողմը երկու եղածք . քարէն կոխուած արձաններ կան իսկ արեւելեան կողմն երեք ժամու չափ տարածութեամբ և նոյնաչափ երկայնութեամբ ջրարբի դաշտ մը կայ : Իսկ գիւղի զրից գալով , տեղը տափաւրակ է և միանգամայն ծառերով զարդարուած : Յետ ինն ժամու մեկնեցանք աստի և ժամը տասն և մէկին հասաք ինչք անուն գիւղն : Այս գիւղը հնդկաստան գիւղի արեւմտեան կողմը կ'ընայ , աւանդութեամբ կ'ըսեն թէ

Հայկ երբ որ Ռեւայ գունդը յաղ-
թելով հեգնեց, այս տեղն էր, ուս-
տի գիւղիս անունն Հեգ կամ Խեգ
կ'ըսեն:

Այս գիւղը 20 տունն Հայոց բնակիչ
իւր մէջ կը պարունակէ. իւր գիւղքը Հա-
րաւային կողմի լեռներու ստորոտն է, ու
բոնց տարածութիւնը մինչեւ անձեւ-
ացեաց տահմանին կը հասնի. գիւղի
Մընմանեան և սակաւ ինչ հարաւ մէկ
ձիւրնթաց հեռաւորութիւն մենարան մը
կայ յանուն սրբոցն Մըրահամու և Խու-
րենայ. իւր մէջ 20 փայտաշէն սենեակ-
ներ կան և 1 կամորակապ ի վաղուց
անտի կառուցուած գեղեցիկ եկեղեցի
մը կայ, և միանգամայն ամուր պարիս-
պով պարփակուած: Իսկ մենարանի ա-
րևելքը և սակաւ ինչ ի հարաւ կոյս
մէկ ժամ հեռաւորութեամբ լեռան
մէջ գմբէթեայ ամայի վանք մը կայ
դարձեալ վերայիշեալ Սրբոց անունով
կառուցուած: Սուրբ Մըրահամ
Բարեկրնէ գառնալու ատենն ի մինչեւ
յիւր վախճան այս տեղս կը ձգնէ ե-
ղեր. և վախճանելն զկնի իւր մար-
մինը այս տեղ կը թաղեն. իսկ Հայոց
իշխա՛ք՝ սր այն ատեն Պարսից գերու-
թենէն դարձած էին՝ ի պատիւ իւր
աշխատանաց այս մեծակառոյց եկեղե-
ցին իւր շիրմի վրայ կառուցին և մինչև
ցայսօր շատ մի հեռաւոր և նոյն գա-
ւառի ժողովուրդք Քրիստոսի Ասու-
ծոյ մերոյ Համբարձմանն օրը այս վան-
քը ուխտի գալով շատ մը ուրախու-
թեամբ այս սրբոց երախտեաց փոխա-
րէն պատարագ կը մատուցանեն շատ
մը աղքատաց ողորմութիւն կը բաշ-
խեն, վերջսպէս իւր տօնը մեծ հան-
դիսիւ կը կատարեն: Բայց աւագա-
կաց երկիւղէն այս տեղ մարդ չը բնա-
կիր: Նոյն վանուց առաջնորդները վա-
րի մենարանը կը բնակին. այս վանքը
շատ մը հող և այլ կալուածներ ունի:

Վարի մենարանի ներքեւը շատ մը
ծառատունկներով զարդարուած է.
իւրհողի տարածութիւն մինչև 530 մեթ-
րի կը հասնի, իսկ վանքին ներքեւ դէպ
ի հիւսիս կէտ մըն հեռաւորութեամբ
մեծ առուակ մը կայ. և նոյն առուա-
կէն 10 քայլաչափ հեռաւորութիւն կեղ-
րոնին մէջ 50 ոտնաչափ երկայնութիւն
և 9 ոտնաչափ բարձրութեամբ փոք-
րիկ բլրակ մը կայ. առանդութեամբ
կը հաստատեն թէ՛ նոյն բլրակը Հայ-
կայ գերեզմանն է, և Վաղմոսի բերդէն
2 ժամ հեռաւորութիւն ունի, և նոյն
արտի անունն ալ (Տիւի) գերեզման
կ'ըսեն որ ըսել կ'ուզէ հակայի գերեզ-
մանի արտ: Իսկ Հեգ գիւղի դուրսերը
դէպի յարեւմուտ եկեղեցոյն աւե-
րակ մը կայ. իսկ ընդ Հիւսիս և Մըն-
մուտ լայնատարած ջրաբի արգասա-
ւոր դաշտ մը կայ, տարածութիւնը
ընդ Հիւսիս մինչեւ ցգետեզը կը
հասնի: Վիշերս այս գիւղը օթեվանելով
առաւօտ ժամը 1 ին երանք դէպ ի Մ-
րեւմուտ երթալով ժամը 2 ին հասանք
Հերմերիւր անուն Հայոց գիւղը, ու
բայ բնակիչը մինչև 60 տան կը հասնի.
իւր գիւղքը գեղեցիկ պատշաճաւոր
դաշտավայրի մը մէջն է, ունի ընդար-
ձակ փայտաշէն և ըստ բաւականի ալ
զարդարուած եկեղեցի մը, յանուն
սուրբ Աստուածածնայ, և մարդիկը
հարուստ իւր բոլորակը գեղեցիկ շատ
մը այգիներով ու պողպտու ծառա-
տունկներով զարդարուած միանգա-
մայն իւր տեսնողը կը զմայլեցնէ: Գիւ-
ղի ներքեւէն կ'անցնի մեծ առուակ մը
որ գիւղիս դաշտը ամոր ջուրով կ'ու-
ռողուի: Իսկ գիւղի անուան գալով
աւանդութեամբ կ'ըսեն թէ երբ որ
Բէլ իւր ահագին խումբով այս գիւ-
ղիս տեղ Հայկայ կը հանդիպի և Բե-
լայ յաղթուած ատենն Հայի կրօն ե-
ղեր իւր մարդկանց թէ՛ մեր պատե-

բազմը իրարու յարմար եկաւ :

Այս պատճառաւ է որ գիւղիս աւնուներ Հերմերուր կ'ըսեն կամ յարմար իրարու : Իսկ գիւղիս Արեւելքը փոքր ինչ գէպի Հարաւ ձիւնթաց հեռաւ ու թութեամբ փոքր բլրակի մը զառ ի վայրը գէպ ի հարաւային յարեմուտը յանուն Աստուածածնայ մեծաշէն վանք մը կայ : և իւր եկեղեցին որ կամարակապ է , թաղէոս Սուրբ առաքեալէն շինուած է , որուն շէնքը մինչև ցայսօր դեռ կանգուն կը մնայ : Վանքի եկեղեցւոյ ներքեւը մեծ ընդարձակութեամբ քարայր մ'է : Աւանդութեամբ կ'ըսեն թէ երբոր թաղէոս Ս. առաքեալը ըզհայս լուսաւորեց այս քարայրը կոսց տաճար եղած է եղեր : Սուտի աս եկեղեցին նոյն քարայրին վրայ շինուած է . որպէս զի այն տեղի յիշատակութիւնը անհետանայ : Իսկ յարեւելեան կողմ վանուց անգին բարձրութեամբ լեռ մը կայ անջրդի և միանգամայն ապառաժուտ , իսկ իւր գագաթը ունի փոքր մատուռ մը յանուն Աստուածածնայ շինուած , աւանդութեամբ այսպէս կ'ըսեն երբ որ Շամիրում ժամանակ մը հայաստանին տիրեց , Ռեյայ անուանով սղնձեայ կուռք մը կանգնեց այն լեռան վրայ ի յիշատակ իւր նախնւոյն , որ դեռ մինչև ցայսօր նոյն լեռան Առասար կ'ըսեն . բայց յետ ժամանակին թաղէոս առաքեալ նոյն պատկերը խորտակելով իւր տեղ վերոյիշեալ մատուռը շինած է իսկ վանքը շատ մը կալուածներով բերրուն արգասաւոր հողերով վերջացած է : Իւր արեւելեան կողմէն մեծ առուակ մը դալով նախ իւր ջաղացքը կը դարձունէ և ապա դաշտին վրայ կը թափի բոլոր արտորայները կը ջրէ : Իւր արտորեց սահմանն ունի մինչև ցգեւտեղը որ է հիւսիսակողմն վանուց՝ իսկ գետոյ հիւսիսային կողմի անդիլի եղերքը վանքէն կէս ժամ հեռաւորութեամբ Հարաւեանց անուանով հայոց գիւղ մը կայ որոյ բնակիչը մինչև 20 տան կը հասնի : Հարաւեանց անուան գաւառական բառով մտել ու անցնիլ լսել է աւանդութեամբ կ'ըսուի Ռեյայ և մեր Հայկ նահապետի պատերազմն այս տեղս եղած է : Երբոր Հայկ իւր լայնալիճ աղեղը կը լարէ և իւր երեք թևեան նեաը կը զարնէ Ռեյին և գետինը կը բռէ , իբր թէ Հայկ նոյն միջոցին ըսած ըլլայ « Ահադէ իմն Հարաւեցինք » այսինքն աղէ իմն մեր նեաը միտցնիք վիթխարի Ռեյայ սիրտը : Այս գիւղը այս պատճառաւ է որ Հարաւեանց կ'ըսուի :

Այս գիւղը շատ ծառատունկ չունի . սակայն ըստ ամենայնի զուարճալի է . ընդարձակ և բերրի դաշտ մը ունի որոյ տարածութիւնն ու երկայնութիւնը միահաւասար երեք մղոնի կը հասնի և Վոլքնիկէց բաւած մեծ առուաւ կի ջրէն կ'ոռոգուի , իսկ վերոյգրեալ վանքի յարեւմուտ և սակաւ ինչ ի հարաւ կայսը կէս ժամ հեռաւորութեամբ Յանկչտանց անուանով հայոց գիւղ մըն է . իւր մէջ կը պարունակուի քսան և չորս տուն բնակիչ , ծառատունկի մասին բոլորովին զուրկ են բայց երկու ժամ ընդարձակութիւն և երեք ժամ երկայնութեամբ դաշտ մը կայ . այս դաշտակի արտորայք ոմանք ջրարբի են բայց մեծագոյն մասը անջրդի . սակայն հողը բերրի ըլլալով գիւղացիք ըստ աւանայնի աղքատ են : Գիւղին անուանը գալով աւանդութեամբ կ'ըսուի թէ Հայկ երբոր Ռեյայ գէմ սկիտի ելէր , այս տեղս ինքն և իւր մարդիկը գիշերըն հանգիստ առնելով առաւօտունը սած կ'ըլլայ . « ահա հանգիստ առաք , եկայք անցուք ընդ առաջ Ռեյայ » և Հայկայ այս տեղէն մեկնած ատեն իւր մարդիկներէն մէկը որ յետոյ եկած կ'ըլլայ կը հարցունէ թէ ուր է

Այս գիւղը շատ ծառատունկ չունի . սակայն ըստ ամենայնի զուարճալի է . ընդարձակ և բերրի դաշտ մը ունի որոյ տարածութիւնն ու երկայնութիւնը միահաւասար երեք մղոնի կը հասնի և Վոլքնիկէց բաւած մեծ առուաւ կի ջրէն կ'ոռոգուի , իսկ վերոյգրեալ վանքի յարեւմուտ և սակաւ ինչ ի հարաւ կայսը կէս ժամ հեռաւորութեամբ Յանկչտանց անուանով հայոց գիւղ մըն է . իւր մէջ կը պարունակուի քսան և չորս տուն բնակիչ , ծառատունկի մասին բոլորովին զուրկ են բայց երկու ժամ ընդարձակութիւն և երեք ժամ երկայնութեամբ դաշտ մը կայ . այս դաշտակի արտորայք ոմանք ջրարբի են բայց մեծագոյն մասը անջրդի . սակայն հողը բերրի ըլլալով գիւղացիք ըստ աւանայնի աղքատ են : Գիւղին անուանը գալով աւանդութեամբ կ'ըսուի թէ Հայկ երբոր Ռեյայ գէմ սկիտի ելէր , այս տեղս ինքն և իւր մարդիկը գիշերըն հանգիստ առնելով առաւօտունը սած կ'ըլլայ . « ահա հանգիստ առաք , եկայք անցուք ընդ առաջ Ռեյայ » և Հայկայ այս տեղէն մեկնած ատեն իւր մարդիկներէն մէկը որ յետոյ եկած կ'ըլլայ կը հարցունէ թէ ուր է

Հայկ : Սարգսուն մէկն ալ պատասխա-
նելով անոր կրօնէ. ահա Հայկ աստ հան-
գիստ է առ և էանց . այս պատճառաւ է
որ փոխանակ բտելու Հայկ հանդիստ
է առ և անց . գիւղացիք Յանկշտանց
կ'ընէին : Գիշերը վերոյիշեալ Հերմեր
իւր գիւղը իջեւանելով առաւօտեան
ժամն երկուքին տեղէս մեկնեցանք ,
ժամը չորսին հասանք Պժնկերտ ըս-
ուած գիւղը որ հերմերիւրայ չորս
ժամ հեռաւորութեամբ յարեւմտեան
հարաւը կիշնայ : Գիւղիս բնակիչը տասն
և ինն տան հազիւ կը հասնի . որոնց մէջէն
7 տուն հայոց ազգէն են . մնացեալը
մահմետական քիւրտ են : Այս գիւղս
ընդարձակ դաշտավայրի մը եզերքը
հարաւային կողմը մեծ լեռի մը ստորոտը
կիշնայ : Այս գիւղի հարաւային կողմը և
փոքր ինչ յարեւմուտ կէս ժամ հեռա-
ւորութեամբ լեռի մը ստորոտէն Շա-
միրամայ մեծ առուակն ելելով գիւ-
ղիս եզերքէն հիւսիսային կողմն անց
նելով երկու ժամու չափ դէպ ՚ի
յարեւելք կերթայ և ապա այն տեղէն
իւր ճանապարհն ինկած ուղիղ ընդ
հիւսիս երթալով մինչեւ ցՇ ամիրամա-
կերտ Վան քաղաքի սյգետունը կը
հասնի : Այս գիւղը երեք ժամու չափ
լայնութեամբ և նոյն չափ երկայնու-
թեամբ դաշտ մը ունի բայց անգործ
և խոպան . վասն զի տեղւոյ մարդի
կը ծոյլ և աղքատ ըլլալով այս տեղս
անգործ մնացած է միայն երկու տուն
հայոց և մէկ տուն մահմետականաց
ըստ բաւականին հարստութիւն ունին :
Յետ 8 ժամուն մեկնեցանք այս տեղէն
և ժամը 10 ին հասանք Խոթը անուն
Հայոց գիւղը , այս գիւղը 20 տունէն
աւելի բնակիչ իւր մէջ կը պարունակէ
լեռան մ' ստորոտը կ'իշնայ . իւր ներքեւ
այսինքն հիւսիսային կողմը շատ մը ա-
կանակիտ աղբիւրներ կը բղնեն . և աղ-
բիւրներու եզերքը , շատ մը ջրային

մարգագետին և տղմուտ շաւրեր կան :
Իւր տակէն կ'անցնի մեծ առուակ մը .
նոյն առուակին եզերքը ըստ բաւակա-
նին ծառատունկով զարդարուած է ,
իսկ գիւղիս արեւմտեան կողմը կէս
ժամ հեռաւորութբ բլրակ մը կայ , ու
րուն բարձրութիւնն 30 քայլաչափի
հազիւ կը հասնի . իւր գլուխը ունի
կամարակապ եկեղեցի մը յանուն Աս-
տուածածնայ շինուած , բլրակին ստո-
րոտը արեւելեան հիւսիսայ կողմը շատ
մը անուշահամ աղբիւրներ կ'բղնեն :
Իսկ գիւղի արեւմտեան հարաւոյ կող-
մը լեռան գագաթին ելելով ուղիղ
դէպ ՚ի արեւմուտ մեծ դաշտավայր մը
կայ . որուն անունն է (Ուքալէր) :
Գաշտին տարածութիւնն է 2 ժամ . և
ահագին բարձր ծաղկաւէտ ու խոտա-
ւէտ լեռներ զինքն կ'ընդարձակեն : Թէ-
պէտ իւր արտօրայքը անջրդի է սո-
կայն ըստ ամենայնի պողպատ : Այս
տեղ նոյն գիւղացի մահատեսի Վտովմ
անուն հայազգիի սեպհական կալ-
ուածն է . վերոյիշեալ Վտովմի գեր-
դաստանին գալով շատ հարուստ և
երեւելի է Հայկածորայ բոլոր գեր-
դաստանաց մէջ : Արուն գործաւ որնե-
րը մինչեւ 69 ի կը հասնին : Գիշերս այս
գիւղիս մէջ իջեւանելով , առաւօտեան
ժամը 1 ին մեկնեցանք դէպի Արեւմը-
տեան հիւսիսայ կողմը և ժամը 2 ին Հիրժ
անուն գիւղն հասանք . գիւղիս բնա-
կիչը մինչեւ 15 տան հազիւ կը հասնի ու
րոնց մէջէն 5ը Հայոց ազգէն են և
մնացեալները մահմետական և Քիւրտ ,
Ինքն ջրաւէտ և խոտաւէտ դաշտավայ-
րի մը մէջ տեղը դրուած է . ունի ըն-
դարձակ դաշտ մը իւր յարեւմտեան
կողմը : Գեղեցիկ սրբատաշ քարէ շին-
ուած կամարակապ մեծակառոյց :

(Շարունակելի) :